

Akademinis laipsnis	Doktorantas
Vardas ir pavardė	Rūta Petkevičiūtė
Institucija, padalinys	Vytauto Didžiojo universitetas, Sociologijos katedra
Institucijos adresas	K. Donelaičio gatvė 58, Kaunas 44248
Pranešėjo kontaktiniai duomenys (el. paštas, tel. nr.)	r.petkeviciute@smf.vdu.lt
Pranešimo pavadinimas	Nuteistųjų prisitaikymas prie kalėjimo aplinkos Lietuvos pataisos namuose
Raktiniai žodžiai	Nuteistųjų adaptacija, pataisos namai, kalėjimo aplinka, deprivacijos, importavimo modeliai

Konferencijos pranešimo santrauka (500 žodžių)

Lietuvoje įkalinimo praktika taikoma dažnai ir intensyviai, todėl įkalinimų asmenų skaičiumi Lietuva yra viena iš pirmaujančių šalių Europoje, o įkalinimo trukmė skaičiuojama metais, kai Vakarų šalyse tesudaro keletą mėnesių (Sakalauskas 2007). Tokiu atveju įkalinimas, kuris mokslininkų teigimu (Christie 1999, Garland 2001, Young 1999) neišsprendžia, o išryškina socialines atskirties problemas, Lietuvos kontekste tampa opiu klausimu. Todėl tirti bei klausti kaip bausmę atliekantys nuteistieji patiria įkalinimą, kaip su juo susitaiko, kokius adaptacijos būdus naudoja, tampa itin aktualu. Adaptacijos įkalinimo įstaigose tyrimai mokslininkų teigimu (Gover ir kt. 2000; Dhimi ir kt. 2007) gali pagelbėti efektyvinant kalėjimo valdymą, vykdant netinkamo elgesio įstaigose prevenciją ir nukreipiant nuteistuosius resocializacijos bei integracijos į visuomenę linkme. Pranitaikymo prie kalėjimo aplinkos analizė klostėsi dviejų teorinių perspektyvų, modelių rėmuose: deprivacijos (Sykes 1958, Goffman 1961) ir importavimo (Irwin, Cressey 1962). Deprivacijos modelis akcentuoja įkalinimo situacijos ir aplinkos sukiamų sunkumų, deprivacijos įtaką nuteistųjų išgyvenimui ir adaptacijai, kitaip tariant teigia, jog nuteistųjų prisitaikymą lemia kalėjimo aplinka (Sykes 1958, Goffman 1961). Tuo tarpu importavimo modelis nuteistųjų adaptaciją aiškina importuotų, „atsineštų“, prieš įkalinimą įgytų faktorių pagalba (Irwin, Cressey 1962).

Nuteistųjų adaptacijos Lietuvos pataisos namuose klausimai šiame pranešime analizuojami kokybinio tyrimo, atlikto 2012–2013 m. pagalba. Tyrimo metu atlikta 60 pusiau struktūruotų interviu trijuose Lietuvos pataisos namuose (Alytaus, Vilniaus ir Pravieniškių) bei analizuoti nuteistųjų bylų duomenys.

Tyrimo metu, pasitelkiant dviejų dimensijų analizę (pranitaikymą prie įkalinimo įstaigos taisyklių bei prisitaikymą prie neformalaus nuteistųjų socialinio pasaulio) identifikuoti penki skirtingi adaptacijos tipai. Šie tipai analizuoti bei papildyti pasitelkiant skirtingus deprivacijos ir importavimo modelių faktorius. Identifikuoti bei analizuoti trys reikšmingi deprivacijos modelio kintamieji: pataisos namų pobūdis, nuteistųjų ir pareigūnų santykis bei nuteistųjų pataisos galimybės. Tuo tarpu importavimo modelio analizei pasirinkti bendri socialiniai faktoriai (šeimos (tėvų) padėtis, amžius) ir kriminalinės karjeros kintamieji (įkalinimo trukmė, teistumų skaičius bei paskutinio teistumo pobūdis. Visi minėti deprivacijos ir importavimo modelių kintamieji yra susiję su išskirtais adaptacijos tipais bei papildo, pagilina išskirtų tipų portretą bei charakteristikas.